

בס"ד

From The River To The Sea: Berachos On The Ocean And Other Natural Beauties

*This week's Shiur has been generously sponsored by Doron Shalmon and family in loving
memory of Sari Shalmon A"H לעילוי נשמת שרה לאה בת שפרה ויעקב ע"ה*

Thursday Night Live

Congregation Ohr Torah

Thursday 12/21/23

Rabbi Sarel Malitzky

Confusion

1) שו"ת אור לציון חלק ב פרק יד - דיני ברכות אות מז

מז. שאלה. כיצד מברכים את כל הברכות הפרטיות, כגון על הברקים והרעמים והקשת, וכן על הימים והנהרות וכדומה, האם בשם ומלכות או בלא שם ומלכות

תשובה. כל הברכות האלו מעיקר הדין צריך לברכם בשם ומלכות. ומכל מקום יש מקומות שנהגו לברך ברכות אלו או חלקם בלא שם ומלכות, וכל אחד ינהג כמנהג מקומו. ומי שאין לו בזה מנהג ברור, רשאי לברך ברכות אלו בשם ומלכות. ואף מי שנהג שלא לברך בשם ומלכות וכעת רוצה לנהוג לברך בשם ומלכות, רשאי לברך בשם ומלכות

מז. הנה פשוט שכל הברכות האלו נתקנו לברכם בשם ומלכות, וכן מפורש בשו"ע בסימן רי"ח סעיף א', ומ"מ בהרבה מקומות נהגו לברך ברכות אלו בלא שם ומלכות, וכן כתב בבן איש חי פרשת עקב אות ט"ז, ע"ש. וטעמם, שחוששים שמא לא יברכו כהוגן, כגון לאחר תוך כדי דיבור וכדומה. ונראה שסמכו על דברי הראב"ד בשו"ת תמים דעים סימן ר"מ, ובהשגות הראב"ד על בעל המאור בסוף מסכת ברכות, והובא בתשובות הרא"ש כלל ד' סימן ג' וברשב"א ברכות נ"ד, שברכות אלו מברך בלא שם ומלכות

Perspective

2) הליכות שלמה תפלה פרק כג

רבנו). 107. כמבואר בשו"ע סי' רכ"ח ס"א וב'. 108. חיי' כת"י למס' מו"ק כ"ו ע"א. וזוהיה רבנו מספר, שכשהיתה רעידת האדמה בירושלם, בעוד שכולם נבהלו ונחפזו, וחלקם אף אמרו וידוי, נעמד הגר"ד בהר"ן ז"ל מיד מלא קומתו ובירך עושה מעשה בראשית. 109. כתבי תלמידים. 110.

Halacha

3) שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכח סעיף א - ג

א) על ימים ונהרות, הרים וגבעות ומדברות, אומר: בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית; ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומרים: ברוך אתה ה' אמ"ה עושה הים הגדול

ב) לא על כל הנהרות מברך, אלא על ארבע נהרות דכתיבי בקרא, כמו חדקל ופרת (בראשית ב, יד) והוא שראה אותם במקום שלא נשתנה מהלכם על ידי אדם

ג) ולא על כל הרים וגבעות מברך, אלא דווקא על הרים וגבעות המשונים וניכרת גבורת הבורא בהם

Where does it come from?

4) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד א

משנה. הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, אומר: ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה... על הזיקין, ועל הזועות, ועל הרעמים, ועל הרוחות, ועל הברקים אומר: ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם. על ההרים ועל הגבעות, ועל הימים, ועל הנהרות, ועל המדברות אומר: ברוך עושה בראשית. רבי יהודה אומר: הרואה את הים הגדול אומר: ברוך שעשה את הים הגדול

5) לבוש אורח חיים סימן רכח סעיף א

על ימים ונהרות הרים וגבעות ומדברות אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית, וכאן אין שייך לברך שכחו וגבורתו מלא עולם שאינם כמו זיקין ורוחות וכו', דהתם נראים ונשמעים בכל העולם, אבל ימים והרים וכו' אינם אלא במקום אחד כל אחד במקומו.

6) אליה רבה סימן רכח

פירוש כיון שיסדן מאז ושכחו של מקום הוא כשמכירין היום, דבר שאנו יודעין שהמקום בראו בששת ימי בראשית ועדיין הוא קיים, ק"ו לעושיהו שהוא קיים, ע"כ

7) משנה ברורה סימן רכח

(ג) עושה הים הגדול - כן הוא לשון הטור אבל כמה פוסקים העתיקו נוסח ברכה זו בלשון עבר שעשה את הים הגדול

What is the ים הגדול and what is special about it?

8) שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכח סעיף א

(א) על ימים ונהרות, הרים וגבעות ומדברות, אומר: בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית; ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומרים: ברוך אתה ה' אמ"ה עושה הים הגדול

9) משנה ברורה סימן רכח

(ב) והוא הים שעוברין וכו' - ונקרא ים הגדול מפני חשיבותו של א"י אבל הרבה אחרונים פליגי על המחבר וס"ל דדוקא על ים אוקיינוס שהוא הים הגדול שבכל הימים שמקיף את כל העולם עליו קבעו ברכה בפני עצמו מפני גדלו אבל על ים שעוברין בו לא"י לא נקרא לענין זה ים הגדול ומברכין עליו כמו על שאר ימים. ודע דכל הברכות האלו אינן אלא כשרואה אותן משלשים יום לשלשים יום [אחרונים]

10) באור הלכה סימן רכח סעיף א

ועל הים הגדול וכו' - הטעם שמפני חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו [רש"י] נ"ל דאם בירך עליו עושה מעשה בראשית יצא בדיעבד שהוא דומיא דברכת שהכל ועוד שאפילו ביין אם בירך עליו בפה"ע ג"כ יש הרבה מראשונים ואחרונים דס"ל דיצא בדיעבד דאף שלכתחלה מפני חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו [כדפירש"י בריש פ' כ"מ] מ"מ לענין דיעבד אינו יוצא מכלל שאר פ"ע וכמו שצינתי בשעה"צ בר"ח אות ס"ז ע"ש וכ"ש הכא דבכלל שאר מעשה בראשית הם

11) ילקוט יוסף

ד. מנהגינו שלא לברך ברכת הים הגדול בשם ומלכות, כי יש ספק מה הוא הים הגדול שדיברו בו חכמינו, ולכן הרואה את ים התיכון, או את האוקיינוס, אחת לשלשים יום, אינו מברך בשם ומלכות. (ד)

Something unique about the Beracha

Left without reciting a Beracha

12) באור הלכה סימן ריח סעיף א

ונראה דאין יכול לברך רק כל זמן שרואהו להמקום אבל אם עבר כבר ואינו רואה אותו הפסיד ברכתו כמו בשמע רעמים... וכיון שכבר ראה המקום ואין ד"ו חדש אצלו א"צ לברך עד שיעבור למ"ד יום

Seeing at night

13) וזאת הברכה

ב. הרואה את הים מרחוק כמין פס או הרואה את הים בלילה, אע"פ שאינו יכול להבחין בגלים וכדומה - כל שיכול להבחין שזה ודאי ים מברך (כך התנא'ר לנו בליצון הלכה), וכן מוצא בספר שער העין שם אחד מגדולי הדור והגר"ם קניבסקי. ובעל שצט הלוי הסתפק בזה [מוצא במכתב שס].

Live close by

14) שערי תשובה סימן תקסא

היה הולך כו'. וכתב הרדב"ז סי' תרמ"ו הדר בירושלים ועברו עליו למ"ד יום שלא ראה בהמ"ק חייב לקרוע, אך לא זהירו בזה ע"ש והבר"י כתב ג"כ שלא נהגו כך

15) הליכות שלמה תפלה פרק כג

ברכת ימים ונהרות

כו. ראה את הים, או הרים וגבעות שמברכים עליהם ס"א ¹⁰⁷, ועבר מן המקום ושוב אינו רואם, נראה שכל זמן שהתפעלותו נמשכת מברך ס"ב ¹⁰⁸. וכן הרואה את הים בלילה, אם מתפעל מראיתו מברך ואם לאו לא יברך ¹⁰⁹.

כת. הדר סמוך לים, אף אם לא ראהו שלשים יום, אינו מברך על ראיתו ¹¹⁵ סד.

Seeing from the airplane

16) שושנת ישראל

לפ. הרואה את הים מגובה המטוס ולא נראה בכרירות ריבוי המים אלא כענן כחול בלבד, אין לברך עליו דלא מרגישיין עי"ז נפלאות

הבורא ית"ש"י. ולכן כשהים נראה מחלון המטוס מגובה נמוך, בדרך נחיתה לשדה התעופה בלוד, אז אפשר לברך.

The value in seeing it

17) אבות פרק ג משנה ז

רבי שמעון אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו

What's so bad?

18) פירוש רבינו יונה על אבות פרק ג

כי בעוד שהאדם שונה אין לו להשיח שיחת חולין כי צריך לעמוד ביראה ובאימה לפני התורה...מאחר שהוא משתמש בכתרה של תורה שהוא כתרו של הקב"ה צריך שלא ידבר שיחה בטלה ואם קל ראשו להפסיק ממשנתו הרי זה מתחייב בנפשו והדין נותן

Value in seeing Hashem's (and man's) creations?

19) רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב

א) האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ונאמר את ה' אלהיך תירא...והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואי הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאווה תאוה גדולה לידע השם הגדול

20) רמב"ם שמונה פרקים פרק ה

הָאֱדָם מֵתְאוּוֹה לָהֶם. וְכֵן מִי שֶׁהִתְעוֹרְרָה עָלָיו מְרָה שְׁחָרָה, יִסְיֶרָה בְּשִׂמְיעַת הַנְּגוּנִים וּבְמִינֵי זָמֵר, וּבְטִיּוֹל הַנְּנוֹת וּבְבִנְיָנִים הַנָּאִים וְחִבְרַת הַצּוּרוֹת הַיְפֹת, וּכְיֹצֵא בָהֶם מִמָּה שִׁיְרָחִיב הַנֶּפֶשׁ, וְיִסִּיר הַלֵּי הַמְרָה הַשְּׁחָרָה מִמֶּנּוּ. וְהַכּוֹנֵה בְּכָל זֶה שִׁיְבְרִיא גּוּפוֹ. וְתִקְלִית הַכּוֹנֵה בְּבְרִיאוֹת גּוּפוֹ, לְקִנּוֹת חֲכָמָה. וְכֵן בְּשִׂיתְעַסֵּק לְקִנּוֹת מָמוֹן,

So what's so bad?

21) פירוש רש"י על אבות פרק ג

הרי זה מתחייב בנפשו. כלומר מסתכן בנפשו כי כשעוסק בתורה אין רשות לשטן להזיקו וכיון שפוסק על דברים בטלים ניתנה לו רשות:

22) כתב סופר פרשת בחוקתי

ההולך צדק ונפסיק ונעשהו ואומר מה נאה אילן זה וכו' הרי זה נחמייב בנפשו, וכו' מה נפסיק מה אומר מה נאה וכו' כיון שנפסיק ונעשהו ונחמייב בנפשו, וכו' לכוונתו הסכל לזאת ללא כל אדם זוכה להיות יושב צדקה חסיד וכו' וכו' להפסיק ונעשהו ולעסוק צדק אזל יעשה זה על אפו ונחמייב כי כלונו ונפשו יהי' רק להגות בחוכה ה' ועבודתו, אזל מה יעשה כי לא זכה לכך, ואונס נחמייב פניו, אזל מה הולך צדק ונפסיק ונעשהו לחכות ולזרוע ולנעווע ונחמייב ונחמייב צו צמייב ונעייב זו ואין קשה עליו זה נחמייב בנפשו וכו' הסולך צדק ונפסיק צדק הכבי' שאינם יכולי' לעשות ככס' ולרכיבם לחכות ולזרוע ולעסוק ונעשהו, צדאי אין על זה עונש כי אונס נחמייב פניו, אזל מה אומר מה נאה כי זה מה נאה אילן זה ונחמייב צו זה נחמייב בנפשו וכו' :

ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה

ורבי שלום מברנוביץ' מרגלא בפומיה:

– אם אמירת „מה נאה אילן זה” משמשת אצלו הפסק ממשנתו, דהיינו שלימודו לא היה ביחוד־הלב לאלקים וכשפונה להללו נקרא מפסיק, או להיפך אם למד כראוי אך אינו משבח באמירה זו לבורא, שברא אילנות נאים – שכן במדה והוא עושה ככה, הרי זה כעין המשך רצוף ללימוד התורה, כי תכלית שווה לשניהם, הדביקות באלקים, אם בתורה ואם בשבח ושירה – הריהו מתחייב בנפשו.

יהודי אינו מביט סתם ככה על הבריאה, מבלי שישים אל לבו, מבלי שיהלל למי שברא כל אלה.

(24) סידור יחזקאל

מה רבו מעשיך ה'

מרוב הברואים הנראים בעולם אנו רואים את ה', ולדוגמא כשרואים חיות קטנות עם גדולות עד אין מספר ושינוי תבנית כל אחד ואחד, ועוד הלא מאדם הראשון עד היום לא היה ב' בני אדם דומים ממש זה לזה, ואיך יתכן בצורה קטנה לחלק ולהבדיל לאלפי מליונים ומיליארדים צורות, והאם אין זה בחוש לראות את ה' שהוא כל יכול? וכן בברואים, שאין זה דומה לזה, וישנם ברואים קטנים שצריך כלי מגדיל לאלפים עד שיבחינו בהם שיראו אותם, וכן האדמה בעצמה שכל חוט דק ממנה הוא משונה מאחר.

[ממורח שמש ארה"ב - ירושלים עמוד עג]

כולם בחכמה עשית

הסבא מקלם ז"ל עמד על פליאה עצומה, הנה אנו רואים בעולם שכל דבר

חדש שיש בו איזו חכמה, שואלים תיכף עליו ועל מהותו ועל שרשו, מי עשאו? וממה שהוא עשוי? וכדומה, ואילו העולם הגדול הזה שהוא מלא חכמה, שאין בו דבר בלי חכמה לאין תכלית, אפילו נמלה, חיים בו ורואים אותו ואין שואלים מי הוא בעל הבירה? מאין כל העולם הנפלא הזה? הלא זה תמוה ביותר.

וביאר ע"פ מה שאמרו חז"ל [ברכות יז]:
"תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים".
אם כן, מפני שהאדם לא הגיע להתכלית הזו, אין הוא רואה מה שצריך לראות.

[עבודת יחזקאל עמוד מ]